

DE GEBORTEVERHALEN VAN MATTEÛS EN LUKAS

Exegetische notities bij Matteüs 1, 18-25

Letterlijk vanuit het Grieks vertaald, luidt de eerste zin: van deze Jezus de Gezalfde was de *genesis*¹ aldus. Zoals het Eerste Testament begint met Genesis, de *wording* van de wereld, zo begint Matteüs en dus het Tweede Testament met de Genesis, de *wording* van Jezus, Gods Gezalfde. Het verhaal geeft immers meer dan de geboorte alleen. De bijzondere zwangerschap is de kern. Sterker nog: een geboorteverhaal ontbreekt feitelijk bij Matteüs². Beter is te spreken van het wordingsverhaal van Jezus.

Meisjes behoren maagdelijk het huwelijk in te gaan³. Jozef kan na de constatering van Maria's zwangerschap twee dingen doen. Hij kan Maria in opspraak brengen en hij kan in stilte van haar scheiden. Hij kiest voor het tweede en dat maakt hem een rechtvaardig man. De Jozef uit het Eerste Testament was een *dromer*⁴ en dat geldt ook voor de Jozef uit het Tweede Testament. Jozefs korte optreden in de eerste twee hoofdstukken van het evangelie van Matteüs wordt gekenmerkt door vier dromen⁵. Deze dromen leggen een onmiddellijk verband met God zelf. Hij is het die Jozef middels een *angelos* (boodschapper) op de hoogte brengt van Maria's gezegende toestand. Jozef wordt aangesproken met *zoon van David*, waarmee de link met de geslachtslijst⁶ wordt gelegd waar het evangelie van Matteüs mee start. *Zoon van David* is min of meer naast *Gezalfde* weer een koninklijke titel. Aldus verkondigt Matteüs dat Jezus stamhouder is van een koninklijk huis. Naar de mannelijke lijn is hij voortgekomen uit David, naar de vrouwelijke lijn verwekt door de heilige Geest uit Maria. De derde koninklijke titel is de naam Jezus: *JHWH redt* en deze naam ziet Matteüs parallel met Immanuel, *Met ons: God*, uit de profetie van Jesaja. Hoe interpreteert Matteüs Jesaja's profetie?

De profetie van Jesaja gebruikte het Hebreeuwse woord *alma*, jonge vrouw, meisje. Het Griekse woord hiervoor is *neanis*, maar Matteüs gebruikt *parthenos*, maagd, hetgeen een goede vertaling van het Hebreeuwse *betula* zou zijn geweest⁷.

Een tweede verandering betreft de naamgever. *Zij (=de jonge vrouw) zal hem Immanuel noemen* staat er bij Jesaja. Matteüs maakt ervan: *ze zullen (=men zal) hem de naam Immanuel geven*.

Waarom deze wijzigingen? Een antwoord is te vinden in vers 25. Matteüs sluit hier nadrukkelijk Jozefs rol als biologische vader uit: hij heeft met Maria geen gemeenschap totdat de zoon is geboren. Zoals Gods Geest in Genesis over de wateren zweefde, zo is de Geest de oorsprong van Jezus.

In hetzelfde vers vermeldt hij dat het Jozef is die hem de naam Jezus geeft. Het zijn Jezus' volgelingen die hem de naam Immanuel geven. Met ons: God. Niet voor niets zijn Jezus' laatste woorden bij Matteüs: *Ik ben met jullie alle dagen, tot aan de voleinding van de wereld*. Met deze grote omlijsting geeft Matteüs aan dat de gebeurtenissen waarover hij verhaalt, de vervulling zijn van de profetie van Jesaja.

Bron

Paul Verheijen - In: Liturgische Handreiking Berne Heeswijk, jrg 2010-2011, afl. 1 (4de zondag van de advent)

¹ Nederlandse vertalingen kiezen voor *genesis*: geboorte, herkomst of afkomst.

² Vergelijk Matteüs 1,25 met het onmiddellijk daarop volgende vers 2,1

³ Volgens Deuteronomium 22,13-14

⁴ Zie Genesis 37-41

⁵ De andere dromen staan in 2,13.19.22.

⁶ In de stamboom 1,1-17 duiken in vv. 9-10 ook de namen van koning Achaz en Hizkia op

⁷ De Aquila, Theodotion en Symmachus vertalen *alma* wél met *neanis*, de Septuagint echter met *parthenos*.

Exegetische notities bij Lukas 2, 1-14

Van de vier canonieke evangelisten zijn er slechts twee die vertellen over de geboorte van Jezus, n.l. Mt en Lk. De volksmond heeft van deze twee geboorteverhalen een smeltkroes gemaakt waarin het eigene van Lk en Mt op de achtergrond is geraakt. In de kerstnacht wordt een gedeelte van het lukaanse geboorteverhaal gelezen. Wat is het kenmerkende van Lukas' versie?

Lukas schrijft in zijn evangelie dat Jezus een reis maakt van het noorden, Galilea, naar het zuiden, Jeruzalem (vanaf 9,51). Jeruzalem kent in Jezus' leven een positief en een negatief aspect, n.l. zijn intocht / verrijzenis / hemelvaart tegenover zijn dood. Vóórdat Jezus' optreden begint (in 4,14) maakt Lk eveneens melding van een reis van noord naar zuid, en wel vier keer. Ze zijn alle vier een prelude op de tocht Galilea - Jeruzalem die Jezus gaat maken. Zowel het negatieve als positieve aspect van Jeruzalem (of het zuiden) komen er al in naar voren. De eerste tocht (1,39-56) is de reis van Maria naar bloedverwante Elisabet (van Nazaret naar een stad in Judea). De tocht is positief gekleurd (Magnificat!). De tweede reis (in het geboorteverhaal) is die van Jozef en Maria (van Nazaret naar Betlehem). De derde tocht is de *paaspelgrimage* op Jezus' twaalfjarige leeftijd van Nazaret naar Jeruzalem (2,41-52), welke de literaire aankondiging is van Jezus' verrijzenis (Maria en Jozef vinden Jezus in de tempel na drie (!) dagen). De vierde tenslotte is tijdens de beproeving door de duivel in de woestijn (4,1-13). De duivel neemt Jezus mee naar Jeruzalem en vraagt hem zich naar beneden te werpen (dood) zodat Gods engelen hem moeten beschermen (verrijzenis).

Het geboorteverhaal kent zowel het positieve (2,8-14) als het negatieve aspect (2,1-7) van de reis naar het zuiden.

Bekijken we vóórdat we Lk 2,1-14 gedetailleerd behandelen eerst het voorafgaande hoofdstuk 1. Lk legt de bedoeling van zijn evangelie uit (1,1-4), waarna hij de aankondiging van de geboorte van Johannes beschrijft (1,5-25), aansluitend de aankondiging van de geboorte van Jezus (1,26-38), het al eerder genoemde bezoek van Maria aan Elisabet (1,39-56) en tot slot de geboorte en besnijdenis van Johannes (1,57-80). Gezien de strakke opbouw van dit hoofdstuk ligt het voor de hand dat Lk hierna zal vertellen over de geboorte en besnijdenis van Jezus. En hiermee begint hoofdstuk 2.

Vers 1 is al typisch lukaans: *egeneto de, en het gebeurde*, waarna een tijdsbepaling volgt. Hier is dat de bepaling *in die dagen*, die Lk daarvóór gebruikt in 1,39. Beide tijdsbepalingen slaan terug op de dagen van Herodes, koning van Judea (1,5). Herodes is de naam van diverse koningen van Judea. Welke Herodes bedoelt Lukas? Voor Lk die pretendeert nauwkeurig te werk te gaan (1,3) is het navrant dat hij zijn lezers op deze vraag in het ongewisse laat. Het vervolg biedt ook geen uitkomst, sterker: het dateringsprobleem wordt er nog groter door. Er komt een gebod (*dogma*) van keizer Augustus, dat de hele bewoonde wereld (*oikoumenè*) zich moet laten inschrijven (*apographou*). Vanaf Octavianus dragen alle Romeinse keizers de titel Augustus, de Verhevene (keizercultus!). Ook hier is onduidelijkheid dus troef. Het opvoeren van Quirinius, de landvoogd van Syrië, in vers 2 draagt nauwelijks iets bij tot een oplossing. Deze Quirinius resideerde in Syrië tussen 10 en 7 vóór (!) Chr. Moeilijkheden bij de vertaling van het woordje *prootè* - de meeste vertalers houden het op *voor het eerst / de eerste*, sommigen echter op *vóórdat / eer* - doen de konklusie rechtvaardigen dat onderzoekingen over de datering van Jezus' geboorte een schier bodemloze put lijken. Maar wat bereikt Lk bij zijn lezers door Augustus en Quirinius te noemen? Misschien bieden de volgende verzen een uitkomst.

De hele bewoonde wereld moet zich laten inschrijven en in vers 3 vertrekken (*poreuomai*) allen voor dat doel, ieder naar zijn eigen stad. Het vertrek van Jozef en Maria naar Betlehem is, zoals gezegd, een prelude op Jezus' tocht naar Jeruzalem, vanwege de volgende drie parallellen:

- De reis is verplicht. Het dogma van Augustus loopt parallel met 13,33: *het past niet dat een profeet buiten Jeruzalem omkomt*.
- De reis gaat omhoog (*anabainoo*) van noord naar zuid. Het noemen van de provincies bij de namen Nazaret (Galilea) en Betlehem (Judea) versterkt de noord-zuid richting nog eens (vers 4).
- Het zuiden (Jeruzalem) is zowel positief als negatief geladen. Voor Maria en Jozef is er geen plaats in de herberg (= de dood van Jezus) en de lofprijzing van de hemelse heerscharen loopt parallel met de uitroep tijdens Jezus' intocht in Jeruzalem (19,38).

Komen we terug bij de namen Augustus en Quirinius. Beiden worden door Lk verbonden met de reis naar Betlehem. In Jezus' leven wordt Jeruzalem gekoppeld aan twee andere namen: Herodes en Pilatus. Lk voert hen zelfs op als vrienden (23,12)! Het lijkt niet onwaarschijnlijk dat Lk Augustus en Quirinius noemt om ze het prototype te maken van Pilatus en Herodes. Ze passen dus in het negatieve aspect van Judea.

Waarom gaat de reis van Maria en Jozef echter niet naar Jeruzalem (dat zou dan voor de hand

gelegen hebben), maar naar Betlehem? Lk vindt het belangrijk dat er een link gelegd wordt tussen Jezus en David. Om die reden zegt hij van Jozef dat deze behoort tot het huis van David (1,27), dat Jezus de troon van David zal krijgen (1,32) en dat God uit het huis van David een reddende kracht heeft verwekt (1,69). In het O.T. geeft het boek Ruth de band aan die David met Betlehem heeft. (Zie verder ook 1 Sam 16-17.) En volgens de profeet Micha zal de nieuwe heerser over Israel ook uit Betlehem komen (Mi 5,1).

Vers 5 van het geboorteverhaal vertelt dat Maria en Jozef verloofd zijn (*mnèsteuoo*, letterlijk *zich naar de hand laten dingen*) en dat Maria zwanger is (*enkuos*). Volgens Deut 22,13-14 behoren meisjes maagdelijk het huwelijk in te gaan. Het probleem van de contradictie maagd - zwanger heeft Lk reeds in 1,26-38 ondervangen. De lezer is dus op de hoogte van Maria's wonderbaarlijke zwangerschap, die parallellen vertoont met de zwangerschap van Elisabet (onvruchtbaar / maagd en de aankondiging dat desondanks een zoon geboren gaat worden die van grote betekenis zal worden).

Vers 6 is een nieuwe start. Lk begint dan ook weer met *egeneto de* gevolgd door de tijdsbepaling *de barensdagen worden vervuld*. De zoon die geboren wordt is haar *prototookos* (vers 7), haar eerstgeborene. Lk kan met deze term zowel doelen op eventuele broers of zussen van Jezus als op het feit dat de eerstgeborene zoon van de moeder toebehoort aan God (zie 2,23 een citaat van Ex 13,2). Maria legt haar zoon in een voederbak. In de herberg was er namelijk geen plaats. Zoals boven reeds betoogd gaat deze laatste opmerking veel verder dan een simpele verwijzing naar de drukte vanwege de volkstelling, wat sommige exegeten beweren (is Betlehem zo'n wereldstad?) Het is veeleer een prelude op Jezus' dood in Jeruzalem en bovendien sluit het nauw aan bij Lukas' opvatting over nederigheid (zie bv. 14,7-14). Het begin van Jezus' leven is nederig. Maar in zijn latere leven zal ook Jezus verheven worden. (In 22,11 laat Jezus zijn leerlingen het paasmaal bereiden in een herberg. Dan is er wel plaats!) Het feit dat Maria Jezus in een voederbak neerlegt is een verwijzing naar de herders die zullen optreden in het tweede deel van het geboorteverhaal, het positieve aspect.

Dit tweede deel begint met een lichte verschuiving van de lokatie. In vers 8 verplaatst Lk het gezichtsveld n.l. naar de omgeving en in het bijzonder naar de herders aldaar. Deze herders beschrijft Lk in de volgende verzen op zo'n manier dat ook zij worden tot prototype, en wel van het arme volk, waartoe ook de leerlingen en Jezus zelf behoren. (Vers 10 geeft deze relatie specifiek aan: *ik verkondig u een evangelie dat bestemd is voor het hele volk.*) Zeven parallellen bevestigen deze stelling.

1/ De herders leven op het land (*agrauleoo*), hebben het veld (*argos*) tot woning (*aulè*) gemaakt. Dit gegeven legt verband met Jezus zelf: ook Jezus brengt in Jeruzalem de nachten buiten door (21,37).

2/ Gedurende de nacht (*nuks*) waken (*phulassoo*) de herders. Lk gebruikt het werkwoord waken ook voor het onderhouden van Gods woord. *Gelukkig zijn zij die naar het woord van God luisteren en het bewaken / onderhouden* (11,28).

3/ Ze worden omstraald door Gods heerlijkheid (*doksa*). De herders zijn de eerste getuigen, de drie leerlingen bij Jezus' gedaanteverandering (9,28-36) de middelste en wanneer de mensenzoon komt zullen de mensen deze *doksa* zien (21,27).

4/ In vers 9 zijn de herders ten onrechte bang (*phobeoma*). Vrees heeft bij Lk twee kanten n.l. bang zijn en ontzag hebben die vaak ook tegelijk aanwezig zijn. Zowel Zacharias (1,5-25) als Maria (1,26-38) werden met vrees bevangen, maar de *angelos* neemt de vrees weg. Wanneer in 5,1-11 de eerste leerlingen een massa vissen vangen, zegt Jezus tegen hen dat ze niet bang hoeven te zijn en nadat Jezus de storm heeft doen bedaren (8,22-25) zijn ze eveneens bang. De mensen die getuige zijn van een duiveluitdrijving zijn bang (8,35). Vóóordat Jezus het dochtertje van Jaïrus ten leven wekt, zegt hij tegen hem niet bang te zijn (8,50). Petrus, Johannes en Jakobus zijn bang bij de reeds eerder genoemde gedaanteverandering van Jezus (9,34). In 12,32 zegt Jezus: *weest niet bevreesd, kleine kudde (!), het heeft uw Vader behaagd u een koninkrijk te schenken*. De vrouwen bij Jezus' graf zijn bang wanneer ze twee mannen in wit gewaad zien (24,5).

5/ De herders krijgen een goed bericht (*euangelizoami*). Ook Zacharias krijgt een blijde boodschap (1,19): hij is arm (kinderloos) maar krijgt bericht dat deze armoe voorbij zal gaan (aankondiging van zoon Johannes). Het volk in het algemeen wordt *geëvangelizeerd* (3,18; 4,43; 8,1; 9,6; 16,16 en 20,1) en in het bijzonder de armen (4,18 en 7,22).

6/ Voor de herders is geboren een redder (*sootèr*), gezalfde (*christos*) en heer (*kurios*). De titel *sootèr* komt bij Lk alleen nog voor in 1,47 waar God bedoeld is. Ook de titel *kurios* slaat zowel op God als Jezus (zie bv. in het geboorteverhaal zelf, vers 9). Door *redder* en *heer* nu te betrekken op de pasgeboren Jezus, versterkt Lk de band Jezus - God. Het volk leeft in een Messiasverwachting (zie 3,15) en Jezus' leerlingen betitelen Jezus als de Christus (9,20). Maar deze Gezalfde moet lijden (24,26) en zal verrijzen (24,46).

7/ De herders zullen de christus vinden (*heuriskoo*) door een teken (*sèmeion*). In Jezus' oproep tot waakzaamheid (12,35-40) treffen we dit *vinden* aan eveneens in combinatie met *waken*. In het geboorteverhaal waken de herders (dienaren) en vinden het pasgeboren kind (Heer), terwijl in Jezus' oproep de Heer de dienaren vindt die waken. De herders doen in het geboorteverhaal reeds datgene wat van allen in de toekomst gevraagd wordt. (Het past in deze opvatting van Lk dan ook niet dat de leerlingen in de hof van olijven niet bij Jezus zouden waken (22,45); zij slapen van droefheid!)

Wie of wat is voor Lk het teken? In 2,34 spreekt Simeon over Jezus een zegen uit en noemt hem zelf een teken. De mensen willen van Jezus een teken zien (11,16) en Jezus antwoordt (11,29-32) door een vergelijking te maken tussen de profeet Jona (= het teken van Ninevé) en de Mensenzoon (= het teken voor dit geslacht). Ook Herodes wil van Jezus een teken zien, maar Jezus geeft nul op rekest (23,8-9). Tekens zijn er na Jezus pas bij de komst van de mensenzoon (21,5-28). Voor Lk is Jezus het teken zelf.

Na Jozef, Maria en de herders wordt een plaats ingeruimd voor de boodschapper (*angelos* / engel) van God. Deze gezant stelt zich bij de herders op (*ephistamai*), gelijk de twee mannen zich opstellen bij de vrouwen aan het graf die de aankondiging krijgen dat Jezus verrezen is (24,4). Hij omstraalt de herders (de twee mannen bij het graf zijn gekleed in stralend wit gewaad) en roept vrees op (ook bij de vrouwen). En zoals de vrouwen het bericht van Jezus' verrijzenis doorvertellen, zo verspreiden ook de herders het bericht van Jezus' geboorte (2,17). Dit bericht brengt grote vreugde (*chara*). Ook Jezus' verschijning aan zijn leerlingen en hemelvaart brengen dezelfde vreugde (resp. 24,41 en 24,52).

Bij de boodschapper blijkt plotseling een menigte legers van de hemel te zijn (letterlijk vertaald). Deze hemelse legers prijzen en roemen God. De herders op hun beurt doen dat ook in 2,20 en bij de intocht van Jezus in Jeruzalem (19,37) en na zijn hemelvaart (24,53) wordt God opnieuw geprezen. Ook de woorden waarmee God wordt geprezen vertonen, zoals boven al betoogd, duidelijk overeenkomst met Jezus' intocht in Jeruzalem. Bij beide lofprijzingen gaat het om *doksa* (eer), en *hupsistois* (in den hoge) en *eirènè* (vrede). Wanneer Jezus zijn leerlingen verschijnt na zijn verrijzenis zijn zijn eerste woorden *Vrede zij u* (24,36). Deze vrede is er voor de mensen die het goed menen (*eudokias*). God op zijn beurt meent het goed met hen: hij schenkt hen zijn koninkrijk (12,32) en openbaart zich aan hen omdat ze zwak zijn (10,21).

Konkluderend kunnen we stellen dat het lukaanse geboorteverhaal met recht *evangelie in een notedop* genoemd mag worden. De belangrijke themata in het verdere evangelie heeft Lk er reeds in verwerkt: de gebeurtenissen rondom Jezus' geboorte zijn een voorafschaduw van Jezus' leven, dood, verrijzenis en hemelvaart. Geboren is de redder van de armen en zwakken.

Bron

Paul Verheijen - In: TvV 54 (1982) 11/12, p. 376-382

Exegetische notities bij Lukas 2, 15-20

De klemtoon ligt in het vervolg geheel en al op de herders en Maria. Vers voor vers wil ik bespreken wat Lucas over hen en haar zegt. Tevens volgt van ieder vers een zo letterlijk mogelijke (dus krom-nederlandse) vertaling.

vers 15:

En het gebeurde, zodra weggegaan waren van hen naar de hemel de gezanten, dat de herders lalden tot elkaar: laten wij doorlopen eindelijk tot Bethlehem en laten we zien het woord dat gebeurd is dat de Heer bekend heeft gemaakt aan ons

Het begin van dit vers is typisch lukaans en markeert de overgang naar een volgende episode. De hemelse gezanten zijn vertrokken en de herders zijn nu weer alleen. Ik heb het werkwoord *laleo* vanwege de etymologische verwantschap vertaald met *lallen*, me er van bewust dat het in het Nederlands een negatieve betekenisontwikkeling heeft ondergaan als *het uitstoten van klanken* meestal van dronken lieden. Een bepaalde vorm van extase speelt hier zeker een rol. En juist die betekenis heeft het werkwoord bij Lucas. Telkens als er iets vreugdevols valt mee te delen gebruikt hij het; in de eerste twee hoofdstukken van zijn evangelie daarom al 14 keer! Nadat de herders het goede bericht gehoord hebben dat hún redder geboren is, worden ze vanzelfsprekend extatisch van geluk. De vertaling van het woordje *dè* in *eindelijk* heeft hier mee te maken. Hier spreekt uit dat de herders lang op hun redding hebben gewacht. Het bericht van de hemelse gezanten betekent voor hen verlossing. Het spreekt vanzelf dat de gezellige herdertjes uit de kerstnachtromantiek haaks staan op de bezitloze, anonieme, sjofele, pretentieuze paria's die de herders in Jezus' tijd waren en die Lucas daarom ook tot prototype van het arme volk maakt!

vers 16:

En zij gingen zich haastend en zij ontdekten zowel Maria, als Jozef en het jonge kind liggend in de voederbak

De haast van de herders sluit aan bij hun verzuchting dat ze eindelijk naar Bethlehem kunnen. De onbepaalde voederbak uit 2,7.12 is, nu de herders hem gevonden hebben, een bepaalde voederbak geworden, waardoor hier het lidwoord *tè* verschijnt.

vers 17

En gezien hebbend maakten zij bekend in het rond het woord dat tot hen gelald was betreffende dit kind.

De herders treden nu op als profeten, d.w.z. spreekbuizen van de Heer. Hij maakt bekend dat hen een redder geboren is. Zij bazuinen het op hun beurt in het rond. Lucas gebruikt nu i.p.v. *brephos* (jong kind) *paidion* (kind), welke term meer verband aangeeft met Gods charis (zie b.v. 1,66.76.80 over het kind Johannes de Doper en 2,27.40 over het kind Jezus).

vers 18:

En allen die het hoorden waren verwonderd betreffende het gelalde door de herders tot hen.

Kernwoord in dit vers is de verwondering. Lukas beschrijft het volk graag als verwonderd (zie b.v. 1,21.63; 4,22; 9,43; 11,14), ook Jezus' leerlingen delen later in deze verwondering (8,25; 24,12.41) en zijn tegenstanders idem dito (11,38; 20,26). God maakt het volk het mysterie van de verlossing bekend.

vers 19:

En Maria, alles bewaarde zij goed, deze woorden, die zij samenbracht in het hart van haar.

Het is opvallend hoe vaak er in de eerste twee hoofdstukken van LukEv sprake is van *woorden* (1,37.38.65; 2,15.17.19.50-51). De lezer wordt nu uitgenodigd de rest van het evangelie met Maria te lezen en evenals Maria in 1,38 uitspreekt *mij geschiede naar uw woord* te zeggen: laat Gods woorden gebeuren. De rest van het verhaal zal de vervulling zijn van al die *woorden*, hoewel ze voor Maria en voor Jezus' leerlingen later mysterie blijven (9,45 en 18,34). Gods woorden gesproken door Jezus zijn echter onaantastbaar. Tegenstanders zijn niet in staat hem in zijn woorden te vangen (20,26). Het zijn letterlijk indrukwekkende woorden die tot na Jezus' verrijzenis doorklinken (24,8).

Dat Maria de woorden samenbrengt in haar hart is niet verwonderlijk (zo ook in 2,51). Het hart beschouwt Lucas als het orgaan waarlangs God zich tot de mens richt (zie b.v. in de parabel van de zaaier 8,5-15) en omgekeerd de mens zich tot God richt (zie b.v. het dubbelgebod 10,27).

Als Jezus' leerlingen later twijfelen kan hij hen terecht het verwijt maken dat ze traag van hart zijn, hoewel ze zeer ontvankelijk zijn voor Gods woorden (zie de Emmaüsgangers 24,13-43). Traagheid van hart en

twijfel zijn onlosmakelijk met het mysterie verbonden.

vers 20:

En zij keerden terug, de herders, van heerlijkheid vervuld, en lovende God op grond van alles dat zij hoorden en zagen zoals gelald was tot hen.

De terugkeer van de herders heeft alles te maken met Lucas' conceptie. (Ter vergelijking: *hupostrepho* / terugkeren komt in het NT 37x voor; in LukEv en Act samen 33x !) De heen en terugtocht van de herders is een prelude op het zwerverschap van Jezus en zijn leerlingen. De ontmoeting van de herders met hun pasgeboren redder is van korte duur. De feitelijke verlossing moet immers nog komen. Maar alleen de belofte ervan vervult de herders reeds van heerlijkheid. De extase waarin de herders verkeren blijft voortduren. En terecht: de profetie van de hemelse gezant blijkt waarheid te zijn. De herders hebben gehoord en gezien. De *woorden* hebben geleid tot *inzicht*. De hoop op redding is gerechtvaardigd. Wat de herders betreft kan Jezus' bevrijdend optreden beginnen. Lucas beklemtoont nog eens dat ze het prototype van het arme volk zijn. Want ook het volk verheerlijkt God geregeld (4,15; 5,26; 7,16), van wie vooral degenen die Jezus gered heeft (genezen in de verhalen) er uit springen (de lamme in 5,25; de bezeten vrouw in 13,13; de Samaritaanse melaatse in 17,15; de blinde te Jericho in 18,43). Het verheerlijken van God blijkt voor Lucas niet beperkt te zijn tot het joodse volk, want de eerste die - overtuigd van Jezus' rechtvaardigheid - God verheerlijkt onmiddellijk na Jezus' dood is de (Romeinse) honderdman (23,47).

En zoals eerst de hemelse gezanten (2,13) en nu de herders God loven, zo doet het volk dit bij Jezus' intocht in Jeruzalem (19,37)⁸.

Het volk kan tevreden zijn. Haar redder is niet voor niets geboren.

Bron

Paul Verheijen - In: TvV 55 (1983) 6, p. 385-389

⁸ In sommige hss. staat in de laatste zin van LukEv hetzelfde werkwoord *aineoo* / loven. Jezus' leven is in deze hss. dus op prachtige wijze ingesloten door het loven van God door resp. herders en leerlingen!